

הגורל

פרולוג

כאשר איש זקן הגיע לרופא להתייעץ,

שאל הרופא, מה לא עשית שהגעת עד לגיל תשעים ואחד, ומצבך כפי שאתה.

נדהם הזקן, התבלבל ולא ענה, כי לא בא לגולל ולספר לרופא על חייו הארוכים בשנים ולא חשב על דבר שלא עשה. במחשבה שנייה, חשב הזקן, שהגורל או אולי האל שמר עליו.

* * * * *

להלן שמות המוזכרים בסיפור:

(א) בני משפחת שטיין, נולדו פולין, התגוררו בעיר לבוב עד לשנת 1940:

ראש המשפחה-איגנץ, רעייתו שושנה, הבנים פרדק וזיגמונט והבת זוסיה.

(ב) בני משפחתו של זיגמונט שטיין, נולדו לאחר מלחמת העולם השנייה ומתגוררים בפולין:

1. הבן טדק, רעייתו אסיה, ילדיהם ונכדיהם.

2. הבן איגנץ, רעייתו רוזה, הבן פיוטרק הבת, בעלה וילדיהם.

3. הבת זוסיה סלדקובסקה (פרודה), הבת סלדקובסקה.

4. הבן אלכסנדר, אלמנתו אורשולה, הבת אדטה קלוצ'נה-בעלה, ילדיהם, נכדיהם וניניהם.

(ג) בני משפחת גליק נולדו בפולין: האב שמואל, רעייתו, הילדים יעקב (קובה), יפה-שרלוטה, דונק ולוסיה.

בשנת 1936 יצאה משפחת גליק עם גב' שושנה שטיין ובתה זוסיה, (חברתה לכיתה של אחותי יפה-שרלוטה) לחופשת הקיץ בעיירה שצילקי טופוליניצה, המרוחקת כ-60 ק"מ מעיר הולדתינו לבוב.

כעבור שבוע, במהלך החופשה, נפטרה שושנה שהיתה חולת סכרת.

פרדק שטיין, בנה של שושנה ז"ל, הגיע בערב הפטירה ולקח את זוסיה אחותו ואת גופת אימו לקבורה בלבוב.

על פי הסכם מולוטוב - ריבנטרופ, שנחתם ב 1939, חולקה פולין בין גרמניה לברית המועצות. וב-18 בספטמבר 1939 נכנס הצבא האדום ללבוב.

באוקטובר 1939 הלאימו הסובייטים את בית הדפוס של אבי, שמואל, ובנובמבר 1939 נעצר אבי על ידי NKWD והושלח לבית סוהר לובינקה שבסמוך למוסקווה.

במרץ 1940, ובעוד אבי נמצא בבית הסוהר, הוגלתה יתרת המשפחה (משפחת גליק) לסובחוז (התיישבות חדשה) בצפון קזחסטן כמשפחה לא נאמנה לשלטון- "האלמנט המסוכן לבריה"מ"- כאשר תושבי המקום היו קזכים, טטארים וסינים, שעסקו בחקלאות ובסלילת מסילות ברזל חדשה ממוסקווה ועד לגבול סין.

הקשר בינינו לבין מכרנו ויתר בני המשפחה נותק ואלה לא ידעו כלל היכן אנו.

וראו פלא

בפברואר 1942, במהלך הקרבות בסטלינגרד, במפתיע ובלי הודעה מוקדמת, ולאחר כשנתיים מאסר בנינוק מוחלט מאיתנו הגיע אלינו לפתע אבי, נכה מלחמת עולם ראשונה-קצין זוטרי בצבא אוסטרו הונגרי לשעבר, כשהוא במצב בריאותי לקוי.

ועוד פלא

ביולי שנת **1945** קבלה אחותי, יפה שרלוטה, מכתב שנשלח בדאר צבאי לכתובת שלנו בקזכסטאן ובו תמונה מוקדשת בפולנית בכתב ידו של זיגמונט שטיין.

זזה התרגום:

"לשרלוטה האהובה, תמונה ראשונה שצולמה ביום כניעת הגרמנים, שולח לך זיגה"
8 במאי, שעה **23.01.00** סיום המלחמה.

ועוד דבר

בסוף ספטמבר שנת **1944**, הגיעו אלינו לקזכסטאן בדאר צבאי שתי מעטפות באחת מהן היתה תמונה של אחי יעקב, במדי חייל צבא עממי פולני, והשנייה היתה ריקה. ניתן להניח שהמעטפות הוכנו מראש לשלוח על יד אחי (שהתגייס בסוף **1943**) בטרם יצא לקרב.

כשנה לאחר מלחמת ששת הימים, פניתי לשגרירות הפולנית בתל אביב וקבלתי אשרת כניסה לשלושה לילות בפולין. למרות אזהרות מפני תקיפה ושווד בימי שלטונו של גומולקה, יצאתי לדרך מבלי להזמין מראש מקום במלון. רציתי לברר מה אירע לאחי יעקב ששרת כסמל בגדוד רגלי שמיני של הארמיה השלישית הפולנית. הגעתי לשדה תעופה של ורשה. מוניות בודדות עמדו ופרט לנהג אחד, לעניות דעתי "מטעם", אף נהג מונית לא הסכים לתת לי שירות.

באין בררה, קבלתי את הצעת בעל המרצדס המפוארת. אחרי תשאול ראשוני ("לשם מה הגעת?" "מה מקצועך?" "ולמי מיועדות פניך?") שאל, באיזה מלון אני רוצה להתאכסן. עניתי לשאלות ובקשתי מלון לא יקר וקרוב למרכז העיר. הנהג הציג את עצמו, לוציין צ'מורק, כתובתו רחוב אולברייכט 58 דירה 114, בורשה. למחרת בבוקר, לוציין הנהג והמרצדס עם ההבהבת מעל הגג לקח אותי לפי בקשתי לפרגה (פרפריה של ורשה), לבית הארכיון הצבאי הראשי של פולין.

חייל בכניסה, הכניס אותנו מבלי לבדוק, כנראה ידע מראש על בואנו. גם הקצין שקבל אותי לשיחה ידע מראש על בואי והכין ספר "חללים ופצועים במלחמות פולין בין השנים 39 - 45" והקריא פרטים על אחי: יעקב Kuba בן של פרידה ושמואל גליק, יליד 1921 נפל ב 19 בספטמבר 1944, בצליחת נהר ויסלה מפרגה לורשה ומקום קבורתו לא ידוע.

הקצין הבטיח להעביר את העתק המסמך לשגרירות פולין בתל אביב. מאוחר יותר גם קבלתי העתק המסמך. בקשתי גם לדעת גורלו של מכר משפחתי, קפיטן זיגמונט שטיין. אותו קצין בדק ומסר לי כי מיור זיגמונט שטיין משרת ביחידת הרודפים על גבול פולין גרמניה בעיר גובין ומסר לי מספר הטלפון של היחידה הצבאית האיזורית בגובין.

שבתי לבית המלון התקשרתי למרכזיה הטלפון שנמסר לי נעניתי ומסרתי שאני מעוניין לשוחח עם מיור זיגמונט שטיין התבקשתי להשאיר את מספר הטלפון שלי והובטח לי כי ישובו אלי טלפונית. לפנות בוקר קבלתי שיחה טלפונית ממי שהציג עצמו כסרן איגנץ ואז אמרתי לו שאני מעוניין לשוחח עם מיור זיגמונט שטיין שלאביו קראו איגנץ. הוא התעלם מההערה שלי ואמר שמיור זיגמונט שטיין ישוב ליחידה בשעות הצהריים. בקשתי מהאיש, כתובת דאר הצבאי של היחידה בגובין ושימסור למיור זיגמונט שטיין שהתקשר דונק גליק, רחוב קבוץ גלויות 116 חיפה.

בבוקר עזבתי את פולין ושבתי לישראל. עברו עוד ימים רבים. הגיע מכמב מזיגמונט שכותב: ביום ובשעה בקורן בארכיון, גם אני הייתי אצל בתי זוסיה סלדקובסקה, ושם מקום עבודתה וצירף תמונה של חברו לנשק, יוזק גרוסקופ גר בחיפה ואקבל ממנו פרטים נוספים. הבנתי.

את גרוסקופ לא מצאתי אבל איתרתי את בתו נשואה ושם משפחתה שונה והיא יצרה קשר עם אחיה דני, ושמו מעוברת לגרנות. גרנות, עובד בכיר במשרד הרכבת בחיפה התקשר אלי והבטיח לבקר אצלי בבית מוגן בטבעון. "המשיח לא בא ואפילו לא צלצל" והסיבה שמורה עמו.

יוזק גרוסקופ

ביוני **2004** יצאתי למסע בהדרכתו של ד"ר רפל יואל "בעקבות הסופרים ומשוררים יהודים בפולין ואוקראינה". בקרנו בבוצ' של שי עגנון, דרוחוביץ של ברונו שולץ, בקברי צדיקים באומן, בעיירות פולין לשעבר, בברודי ועוד. בחציית גבול לפולין עצרנו, בעיירה פולנית בלז'ץ. היה זה יום בו הפולנים בתמיכת ארגון יהודי ארצות הברית **AJC** סיימו לבנות את האתר בו הושמדו רוב יהודי גליציה. בשלט שתנוסס מעל השער כתוב: כאן הוקם "מוזיאון - זיכרון השמדה בבלז'ץ". (מבלי להזכיר יהודים)

הביקור גורם לי להמשיך לעסוק בשואה.

בימים שאחר מכך קבלתי מאין מקום חוברת בשפה בפולנית "בלז'ץ". עדותו של רודולף רדר שנמסרה בשנת **1945** לשלטונות צבא אדום ופורסמה בקרקוב.

קראתי וראיתי לפני את המחנה. חיפשתי חומר באינטרנט על המחנה, שוב הפלגתי למקום הנורא הזה. שאלתי ניצולי שואה, ידעו או שמעו מה היה בבלז'ץ. בודדים שמעו שם הזה, אבל איש לא ידע בדיוק מה היה שם. ביד ושם מצאתי כתבות על המחנה אבל עדותו כתובה ומלאה של רודולף רדר לא מצאתי. מדריכי נוער מסע לפולין בתוכניות פירסום לא הזכירו שם בלז'ץ.

בשנת **2007** החלטתי לתרגם את החוברת לעברית בלי ליפות, לצנזר, להוסיף או לגרוע מילה. ברצוני להודות לידידי מדור טבעון ג'ורג' סלינגר שתרגם את העדות לאנגלית.

נודע לי כי ביום **25** בחודש יוני **2014** יערך כנס לקראת העשור להקמת המוזיאון בבלז'ץ. והמארגנים הם הממשלה הפולנית והארגון היהודי בארצות הברית **AJC**

בתכנית : פתיחה מוזיקלית. נאומים, קדיש ואל מלא רחמים מפי הרב א. בקר מארצות הברית, שגרירי ישראל וארצות הברית בפולין, אנשי כמורה, בישופים, עתונאים, אנשי טלוויזיה, צלמים, נציגי ממשלה פולנית ואחרים. ואני אורח לא מוזמן !!!

אני בשורה שלישית, שני מימין ועל ידי עתונאי פולני בקש כיפה למתנה.
לאורחים המופתעים חילקתי חוברות סרקת ממקור פולני שהכנתי בישראל

Rudolf Reder Bełżec Kraków 1945

.Zydow Polskich .K .Centralna Zycłowska Komisja Historyczna przy C

.Oddział w Krakowie'

TAŚMA FILMOWA
NR *N-C424*
JASTRZĘBSKI
WOJCIECH
ZMIKROFILMOWANO
DNIA: 18 WRZ. 1996

RELACJE.
ZEZNANIA OCALAŁYCH ŻYDÓW

ARCHIWUM ŻIH
SYGNATURA

301/594

Reder Rudolf
ur. 4 IV 1881 Dębica

1942 —

Spisano 1945
Miejsce Kraków

Tekst prot. Małecka

Lwów - getto
Bełżec - obóz

Szczegółowy opis funkcjonowania obozu zagłady w Bełżcu.

Oryginał, rkp., 5 s., 210 x 295 mm., jęz.pol.

רצועת "מיקרופילים" מ 18 בספטמבר 1996, "דו"ח של יהודים ששרדו". כתבה פרופסור מלצקה בשנת 1945 בקרקוב. העדות שמסר רודולף רדר בשנת 1942 על פעולות שבוצעו במחנה השמדה בלז'ץ. העדות נמסרה בשפה פולנית.

(מאת:

"Kitty J Millet" - kmillet1@sfsu.edu

אל:

Dglik@barak.net.il

תאריך:

שישי, פבר 5, 2016, 20:29

נושא:

question about your translation of Reder

Hi, I'm just finishing up a book in which Reder's experience is part of a chapter. I intended to rely on the Polish primarily, with sections from Arad's translations into English. However, your translation of Reder is the most complete. With the exception of the wordpress version, have you ever published any version of the translation? I would cite any aspect of your translation that I used, but I need to have as much information as possible about your translation, i.e. arKITII M

תרגום

שלום, אני כרגע מסיימת ספר שבו הנסיון של "רדר" הוא חלק מפרק. בכוונתי היה להסתמך על החלק הפולני בעיקר עם חלקים מהתרגום של ארד לאנגלית. אבל התרגום שלך של רדר הוא השלם ביותר. חוץ מהגרסה של וורד-פרס, האם אתה אי פעם הוצאתה לאור גרסה כלשהי של התרגום? אני אצוטט כל הבט של התרגום שלך שאני ישתמש בו, אבל אני צריכה כמה שיותר מידע לגבי התרגום שלך. האם אתה מתרגם מקצועי? אפשר לדעת למה תירגמתה את הטקסט, מה גרם לך לעשות כך, זה יעזור לי מאוד לדעת זאת. אם אני לא אשמע ממך אני אבין שאתה מעדיף שאני לא אשתמש בשום חלק מהתרגום שלך ואני אחזור לגרסה שלי. פרופסור קיטי מילר, מחלקת מחקר היהודי.

בתשובה עניתי כי אינני מתרגם מקצועי על השאלה מה גרם לי לתרגם את עדותו של רדר רודולף? עדותו הוא לא על עצמו ולא דמיונו ולא עבר פילטר בידי היסטוריונים או פילוסופים ולא על מנת הערכה, כבוד או שכר. הוא רודולף רדר לא ברח משם, הגורל רוצה להשאיר אותו לספר לנו ולכל העולם ולא לשכוח)

בוורשה התאכסנתי במקרה במלון בו היו אורחים לכנס.

חשבתי שזה הזמן והמקום, ומחובתי להפגש עם בני משפחה של זיגמונט שטיין ולבדוק אם רצונם לשמוע מה שידוע לי על משפחתם שהכרתי אישית עד שנת 1939.

צלצלתי למספר הטלפון שקבלתי בארכיון הצבאי בפרגה.

מקבלת השיחה הייתה אורשולה שטיין שגרה בגובין, אלמנת סרן אלקסנדר שנפטר ממחלת סכרת. אורשולה

התקשרה לבני משפחת שטיין והודיעה על בואי לורשה. עוד באותו יום הגיע טדק שטיין עם רעיתו אסיה וזוסייה סלדקובסקה לפגוש אותי בבית מלון בורשה. (בתמונה – טדק יושב וזוסייה עומדת לידי)

אחרי הכירות ודברי ברכה בקשתי את טדק לשיחה ושאלתי אם בנוכחות הנימצאים אפשר לספר מה שעל לבי. בתשובה, חיבק אותי ואמר, אשמח שאסיה וזוסיה תשמענה.

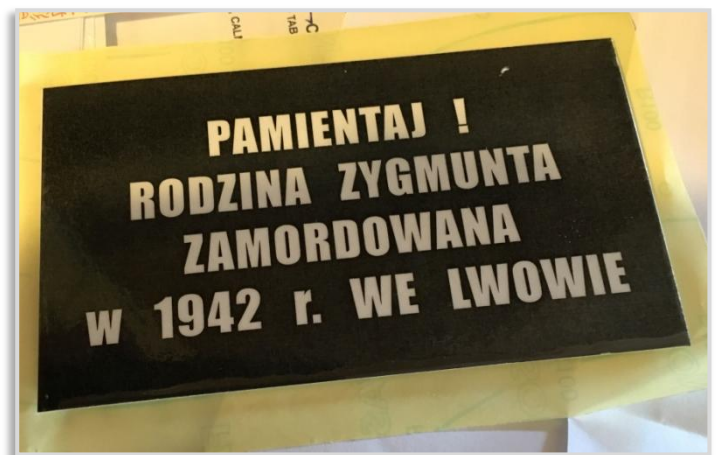
ופתחתי. "לא באתי הנה להיות מיסיונר ולא נשלחתי על ידי איש. הבנתי שאיש ממשפחה שלכם לא יודע שאביכם ומשפחתו יהודים היו". הוצאתי את תמונה והמכתבים שכתב זיגמונט אביה בכתב ידו ומסרתי להם. כולם התרגשו והחרישו. נתתי להם חוברת "בלז'ץ", עדותו של רודולף רדר בפולנית.

אחרי כשעה, טדק ורעייתו בקשו את הסכמתי, מחר ולקחת אותי לבקר בביתם.

טדק, קצין משוחרר ורעייתו אסיה גרים במבנים שבנו עבור קציני צבא בעיר סקרנו ביצה מרוחקת ב- 60 ק"מ מורשה. בעיר זו לפני מלחמת עולם שנייה 40% מהתושבים היו יהודים. אסיה ומשפחתה נולדו וגרו מדורי דורות בעיר זו. יום שלם הייתי במחיצתו של טדק ונהלנו שיחה ממוקדת ומעניינת. טדק בהתייעצות עם משפחתו המורחבת ומפוזרת בפולין ומחוצה לה בקשו ממני שוב להפגש בזמן הקרוב אצלם בפולין.

ביולי 2016 טסתי לפגישה מתואמת שארגן איגנץ, גם הוא קצין לשעבר הבן השני של זיגמונט. נשוי לרוזיה, קתולית אדוקה, ושני ילדיהם. גרים בעיירה יבלוננה קרובה לגבול עם גרמניה, אצלם התאכסנתי במשך 9 לילות. בפגישות עם משפחות נותרות נערכו בביתם של כל אחת. הפגישה המסיימת הייתה בבית קפה. כולם ישבו ושמעו מפי על חיי משפחתם עד לשנת 1939 בלבוב. שאלות רבות הציגו במיוחד הצעירים שבמשפחה. כולם הקשיבו בקשב רב ואמרו לי כי רק עכשיו הבינו מדוע זיגמונט הסתיר את סודו במשך כל חייו. הבינו גם מדוע משפחתה של אימם קתולים, רעייתו של זיגמונט ניתקה קשר עם בני המשפחת שטיין. כולם הודו לי על הפגישה ובקשו הסכמתי להתמיד את הקשר בהמשך.

מצאתי לנכון לנצל את הגורל שניתן לי בגיל 91 ולקיים את הבטחתי המוסרי לבקר על קברו של זיגמונט ולספר למשפחתו, הבנים, נכדים ונינים כי ההיסטוריה חוזרת ואם כך שידעו שגם סבא ומשפחתו הושמדה על ידי הנאצים הגרמנים ועוזריהם מקומיים, אך ורק כי נולדו יהודים.

בישראל הכנתי את השלט והדבקתי, ברשותם של המשפחה, על המצבה של זיגמונט שטיין זכור! משפחתו של זיגמונט נרצחה ב 1942 בלבוב

אלה אותות הצטיינות וצלב גבורה שהוענקו לזיגמונט. הם מסודרים בביתה של אורשולה

בבית הקברות ליד המצבה לא היה צלב וזכר המעיד על מוצאו. אמרתי קדיש והדלקתי נר זכרון שהבאתי מישראל.

בביתה של אורשולה (גרמניה) וחתנה שהגיע לפגישה מנורבגיה

זוסייה ואסיה על שפת נהר ויסלה בפרגה-וורשה, שם לחם ונפל אחי יעקב גליק ב- 9.9.44

להלן דאר אלקטרוני שקבלתי לאחר שובי הביתה. ותרגום לעברית

dziękuje Panu

za dar pamięci przodków. Znać swoje korzenie i rozumieć przeszłość przodków swoich daje człowiekowi dużo. Teraz wiem, że co prawda faktycznie mój dziadek Zygmunt coś trzymał dla siebie, ale wiem też czemu. :) To daje dużo. I chyba to najwspanialszy prezent. Stein Piotrek

מודה לך אדוני על לזכור את השורשים. לדעת יסודות ולהבין את העבר הקודמים שלך,

נותן לאדם המון. עכשיו אני יודע שסבי זיגמונט חזיק דבר מה בקירבו ואני יודע מדוע.

כנראה זו המתנה הנפלאה שקבלתי.

פיוטק שטיין(בנו של איגנץ)

Slicznie dziękuje za pozdrowienia i również pozdrawiamy Pana i Panska Rodzinke serdeczne.

Jeszcze raz bardzo dziękuje, że przyleciał Pan do Polski i ze mogliśmy się spotkać. Nawet nie wie Pan, ile to dla mnie znaczy. Wiem, że była to dla Pana wyczerpująca podróż, tym bardziej jestem za nią wdzięczna. Cała moja rodzina bardzo ciepło Pana wspomina. Szkoda, że spotkanie trwało tak krótko, ale mam nadzieję, że jeszcze porozmawiamy na skype.

Jeszcze raz dziękuje za spotkanie którymi nas Pan obdarował.

Pozdrawiam! Kałużna Edyta

תודה על הברכות, אכן גם אנו מברכים לבבית אותך אדוני ואת משפחתך. עוד פעם אני מודה לך שהגעת אתה לפולין ויכולנו להפגש. אינך מתאר את זכרון שהשאירה הפגישה. ידוע לי על המאמץ שהשקע בנסיעה לכאן, וזה אני מעריכה שבעתיים. כל משפחתי זוכרת אותך

חבל שהפגישה הייתה קצרה. תקוותי שנדבר עוד בסקייפ.

ברכה, אודטה קלודינה

(נכדה של זיגמונט, בתם של אורשולה לבית גרינברג ואלכסנדר ז"ל)

אפילוג

ד"ר נכבד, לשאלתך מה "לא עשית" והגעת במצבך עד לגיל 91,

תשובתי: הגורל-האל העניקו לי חיים ואפשרות לפעול ולהשאיר לעתיד את הזכרונות ומעשי, ולא על מנת לקבל פרס, והוקרה, ללא כל תמיכה כספית ועידוד נפשית. על כך אני מודה, מקווה ומבקש לזכור ולא לשכוח."

דוד גליק,

דור טבעון